

Vedlegg 2

Sammendrag av uttalelser til planprogram for kommuneplanen 2018 – 2030:

<p>A1 - Statnett, 03.12.18</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Særskilt anleggskonsesjon – drifter og eier anlegg i kommunen: 420 kV - ledning Rød – Hasle (vist i kart)<ul style="list-style-type: none"> ○ Må tas hensyn til anleggsdriften 2. Må inn i plankart som hensynssone – kode H740 – Bestemmelse: <i>Innenfor hensynssonen er det byggeforbudsbelte og alle tiltak i terreng skal avklares med ledningseier.</i> 3. Byggeforbudsbeltet – totalt 40 meter, 20 meter målt fra senterlinjen. 4. Anleggsarbeid nært høyspent må ikke skje på en måte som ikke gir fare for Statnetts ledninger eller skade på personell, maskiner og utstyr. Statnett skal kontaktes minst 6 uker før planlagt arbeid med anleggsmaskiner i en horisontal avstand nærmere enn 30 meter fra ytterste strømførende line.	<p>Rådmannens kommentar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Videreføre hensynssone for høyspentledning. 2. Ny kode og bestemmelse tas inn i den nye arealdelen. 3. Tas til etterretning og med i videre planarbeid. 4. Tas til etterretning og med i videre planarbeid.
<p>A2 - Østfold fylkeskommune, 15.01.19</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vi mener kommunen er innenfor det loven krever, og vil særlig trekke frem som positivt at planprogrammet:<ol style="list-style-type: none"> a) omfatter bærekraftsperspektivet fundert på sosial-, miljømessig- og økonomisk bærekraft b) vektlegger Parisavtalen og FNs bærekraftsmål c) vektlegger samskaping d) har god struktur e) er skrevet på en lettforståelig måte. 2. Samskaping, medvirkning og aktive innbyggere<ol style="list-style-type: none"> a) Mener det er positivt at kommunen legger opp til en medvirkning som går ut over lovens krav. Det å delta i samfunnsdebatten er en viktig del av lokaldemokratiet, og det gir mening å kunne påvirke de kommunale prosessene som får betydning for ens egen hverdag.	<p>Rådmannens kommentarer:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tas til orientering. 2 a) Tas til orientering.

<p>b) Utfordringen kan ligge i å få i tale den uorganiserte delen av befolkningen, og de grupper som normalt ikke deltar i offentlig debatter og planprosesser.</p> <p>c) Krever ekstra tilrettelegging og ressurser for å få dette til. Planprogrammet synliggjør at kommunen har gjort seg mange tanker om hvordan ulike grupper og ressurspersoner skal kunne involveres, bl.a. med bruk av By-lab. Samtidig viser kommunen at slike prosesser krever mye for- og etterarbeid.</p> <p>d) Vi spiller inn at kommunen bør vurdere å drøfte planforslaget i regionalt planmøte før offentlig ettersyn.</p> <p>e) Særlig positivt at planprogrammet tydeliggjør at også svakere grupper i samfunnet skal tas inn som likeverdige bidragsyttere i planarbeidet.</p> <p>f) Råde kommune tar grep i retning av at innbyggerne ikke er kunder eller brukere, men aktive deltagere med ressurser. Sammen med en sterk offentlighet skal frivilligheten og sivilsamfunnet innrette innsatsen på andre måter og nå nye mål.</p> <p>3. kapitlet i planprogrammet som angår areal og transport (s. 10), bør det tas inn et avsnitt om kommunens kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap.</p> <p>4. Formål:</p> <p>a) Fokus på FNs bærekraftsmål gir viktige signaler om å se sammenhengen mellom miljø, økonomi og sosial utvikling. Dette er en god inngang til samfunnsplanarbeidet. Bærekraftsmålene skal danne utgangspunktet for de lokale strategiene. Fylkesrådmannen mener dette er en god måte å operasjonalisere FN's bærekraftsmål på.</p> <p>b) Planprogrammet sier at det er først når samfunnsdelen med strategier og føringer er forankret politisk og i samfunnet at arbeidet med arealdelen bli igangsatt. Fylkesrådmannen mener dette er viktig å holde fast ved, og skulle gjerne sette dette som en tydeligere føring i fremdriftsplanen. Diskusjonen om «hvordan» må landes før drøftingen om «hvor» tar til. Prinsippene som nedfelles i arealstrategien i samfunnsdelen skal ligge til grunn for siling av alle innspillene om arealendringer og konkretiseringer i arealplanen.</p> <p>5. Samarbeid i regionen Vi spiller inn at det i arbeidet med arealdelen kan være behov for samarbeid på tvers av kommunegrensene i regionen i fht håndtering av regional arealpott. Råde</p>	<p>2 b) Dette er viktige poenger som kommunen må arbeide godt med i planprosessen. Det ønskes å legges til rette for en bred medvirkning der alle får muligheten til å gi innspill til planarbeidet.</p> <p>2 c) Tas til orientering.</p> <p>2 d) Tas inn som en punkt i planprogrammet. Det kan være aktuelt med møter om enkelttemaer i løpet av planprosessen.</p> <p>2 e) og f) Tas til orientering.</p> <p>3. Tas med inn i planprogrammet.</p> <p>4 a) Tas til orientering.</p> <p>4 b) Tas til etterretning. I fremdriftsplanen i planprogrammet er det skissert opp at forslag til samfunnsdel skal vedtas før forslag til arealdelen blir lagt ut på høring. Det vil bli viktig at det holdes fast ved dette i prosessen med begge plandelene.</p> <p>5. Tas til etterretning. Det blir viktig med et godt samarbeid på tvers av kommunegrensene i regionen.</p>
---	---

kommune beskriver at de ikke har behov for ytterligere arealer. Prosessen videre, i en region hvor alle kommunen er i rullering samtidig, vil vise hvilket behov det er for samordning underveis.

6. Utredningsbehov

- a) Under opplistingen av temaer som skal utredes i forbindelse med arealplanen (s. 12) foreslår vi at punktet kulturminner og kulturmiljø utvides til også å omfatte kulturlandskap med bakgrunn i at kulturlandskapet er svært viktig for Rådes særpreg.
- b) Vi viser til føringer som ligger i fylkesplanen Østfold mot 2050 med samfunnsdel, regionale strategier og arealstrategi med retningslinjer, regionale planbestemmelser og plankart, som finnes her. Kommuneplanen for Råde må forholde seg til denne.

7. Levekår og folkehelse

Spiller inn som faglig råd:

- a) Folkehelseloven med tilhørende forskrift og veileder stiller krav til kommuner og fylkeskommuner om å ha oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. Råde kommune har utarbeidet en oversikt over helsetilstanden i 2015, som står oppført under eksisterende utredninger.
- b) I levekårskartleggingen identifiseres mangel på gode møteplasser for ulike deler av befolkningen og opprettholdelsen av arbeidet for sosial utjevning som utfordringer for Råde kommune.
- c) En prioritering av å forhindre arbeidsledighet blant unge vil bidra til arbeidet med å utjevne sosiale ulikheter i helse, som er en av hovedprioriteringene i regional plan for folkehelse.
- d) Et viktig prinsipp for folkehelsearbeid er tidlig innsats. Helsefremmende arbeid på oppvekstområdet, vil skape bedre forutsetninger for læring i skolen og dermed også bedre gjennomføringsgrad på sikt.

8. Verdiskapning og næringsliv

Spiller inn at det bør vurderes en tydelig kobling mellom **folkehelse, inkludering og næring**. Hvordan kan riktig næringsstrategi bidra til å møte utfordringer i befolkningen?

6 a) Tas til etterretning og legges inn i planprogrammet.

6 b) Tas til etterretning og tilpasses forholdene i Råde.

7 a) Tas til orientering.

7 b) Dette vil legges til grunn for planarbeidet.

7 c) Tas til etterretning og vurderes i planarbeidet.

7 d) Tas til etterretning og vurderes i planarbeidet.

8. Tas til etterretning og vurderes i planarbeidet.

Dette er et godt spørsmål som vi ønsker å utrede nærmere.

<p>9. Miljø, klima, area og transport</p> <p>a) Når det gjelder klima/miljø så er forholdet til klimanøytralitet i siste del av dette århundret og det å stoppe klimaendringene innen 2030 sentralt. Klimatilpasning skal inn som del av samfunnsdelen.</p> <p>b) Ivaretagelse av naturkvaliteter beskrives som utfordring koblet til stadig press på utbygging langs sjøen, ved Vansjø og i skogsområdene. Viser her til regional plan for Kystsonen, som legger føringer for kommunens arealplan</p> <p>c) Jordvern hensyn skal tas i alle sammenhenger, og planprogrammet uttrykker at dyrket mark ikke skal omdisponeres for utbygging. Kommunen beskriver at det skal legges til rette for høy arealutnyttelse innenfor sentrumsområdet. Vi viser til retningslinjer i pkt 1.1.11 og 1.2.4 i fylkesplan for ivaretagelse av dyrket mark og for vurdering av oppheving av reguleringsplaner som ikke bidrar til fortetting og styring etter ABC-prinsippene.</p> <p>d) Det er positivt at planprogrammet redegjør for forholdet til kyst, Vansjø og forurensning til vann.</p> <p>e) Råde kommune, har ved vedtak i juni 2016, slått fast at de har store nok områder for å dekke etterspørsel etter bolig, næring og offentlig formål de neste 50 årene uten at det går ut over jordbruksarealer. Planprogrammet beskriver at kommunen fremdeles har nok arealreserver for å romme kommende befolkningsvekst. Fylkesrådmannen stiller derfor spørsmålstegn ved beskrivelsen av en utfordring knyttet til ivaretagelse av jordvern koblet opp mot behovet for å legge til rette for nye utbyggingsområder. Oppdraget til det videre arbeidet blir da noe uklart. Dette er et viktig premiss for rulleringen, og bidrar til at kommunen kan legge vekt på andre drøftinger i rulleringen enn diskusjonen om hvilke nye områder som skal tas inn. Kvalitet, rekkefølge og hvilken rolle kommunen har for å gjennomføre planen kan være noen slike tema.</p> <p>f) I tillegg kommer de store prosjektene, som ny jernbane og omlegging av Rv 110, og diskusjonen om plassering av ny stasjon og hva det betyr for Karlshus sentrum. Sentrumsutviklingen er nært knyttet til dette temaet. Det er en utfordring for Råde kommune å planlegge for klimavennlig transport</p>	<p>9 a) Tas til etterretning og legges inn i planprogrammet. Dette er et viktig tema som vil arbeides med både i kommuneplanarbeidet og arbeidet med kommunens nye klima- og energiplan.</p> <p>9 b) Regional plan for Kystsonen legges inn som en overordnet føring for planarbeidet i planprogrammet.</p> <p>9 c) Tas til etterretning.</p> <p>9 d) Tas til orientering.</p> <p>9 e) Tas til etterretning og gjør endringer i henhold til innspill i planprogrammet. Avsnittet om jordvern koblet opp mot behovet for å legge til rette for nye utbyggingsområder er tatt ut av planprogrammet.</p> <p>9 f) Omtale om disse prosjektene tas med inn i planprogrammet.</p>
--	---

til og fra jernbanestasjonen, når avstanden til knutepunktet ser ut til måtte utøkes pga. dårlig grunn og høye kostnader. De store samferdselsprosjektene er viktige drivere av samfunnsutviklingen, og dette bør vies plass i arealstrategien. **Hvordan påvirker dette utviklingen av samfunnet, og hvordan kan kommunen nyttegjøre seg av disse endringene for å sikre seg ønsket samfunnsutvikling?** Folkehelse- og miljøperspektivet bør også knyttes opp mot dette.

- g) Vi viser nå til de vedtatte regionale planbestemmelsene, og ber kommunen følge opp med nødvendig avklaringer i kommuneplanen for dette temaet: «Handelskonsepter eller handelsområder som skal dekke mer enn et lokalt behov, etableres i sentrum av byer og tettsteder slik de er definert i fylkesplanens senterstruktur, og avgrenses i kommuneplanene. Utenfor senterstrukturen kan det tilrettelegges for handel som dekker det lokale behovet.»
- h) Arealhusholdning og forholdet til langsiktig grense og regional arealpott er viktig tema, og vi ber kommunen vurdere å nytte vedlagte skjema for å beskrive endringer i arealbruken i kommunen. Vi tar utgangspunkt i at dette er «regnskap» kommunen allikevel gjør for egen del, og sender med dette som et forslag til hvordan endringene kan dokumenteres.
- i) Planprogrammet beskriver utfordringer knyttet til hvilken sentrumsutvikling de tre tettstedene skal ha. Planprogrammet redegjør ikke for alternativvurderinger, og vi spiller inn at dersom det skal drøftes ulike arealutviklingsstrategier, så kan denne problemstillingen være grunnlaget for en slik.

10. Kulturminner og kulturmiljø

- a) Samfunnsdelen:
- Vi mener det bør tas inn et avsnitt i samfunnsdelen som tar for seg viktigheten av å ivareta kommunens rike kulturminner og kulturlandskap for å gi innbyggerne identitet, stolthet og historisk bakgrunn, samt for å bidra til interessante og vakre omgivelser å ferdes i. Temaet må sees i sammenheng med både jordvern og folkehelse, og at kulturlandskapet er viktig for Rådes særpreg.
- b) Arealdelen:

9 g) Hvordan disse prosjektene vil påvirke samfunnsutviklingen vil være et sentralt spørsmål i planarbeidet. Det vil utarbeides en mulighetsstudie for klimavennlig tettstedsutvikling før arealstrategien utarbeides.

9 h) Det vil følges opp i videre planarbeid. Det vil bli et tema som tas opp i arealstrategien. Vedlagt skjema vil bli benyttet i forbindelse med arealdelen. Det tas sikte på å utarbeide en boligbyggeprogram.

9 i) Tas til etterretning. Videre arbeidet med arealstrategien i samfunnsdelen, samt utarbeidelse av en mulighetsstudie for klimavennlig tettstedsutvikling vil ta for seg dette temaet.

10 a) Tas til etterretning og omtales i samfunnsdelen.

10 b) Punktene nedenfor vurderes i forbindelse med planarbeidet.

- Bruk av hensynssoner i plankartet er et viktig verktøy for å signalisere kulturminner og kulturmiljøer.
- forutsetter at kommunen utarbeider gode avgrensninger for hensynssonene, slik at man ivaretar landskapsrom og helheter. Dette må samordnes med det pågående arbeidet med ny kulturminneplan. Det er først gjennom arealdelen at intensjonene i kulturminneplanen får en virkning.
- I fylkesplanen er det definert to regionalt verdifulle kulturmiljøer i Råde: 1) Raryggen med middelalderkirken og en rekke fornminner, gårdstun og funn av forhistoriske gårdsanlegg bl.a. ved Missingen; 2) Tomb med omgivelser. Disse områdene må i planen avmerkes med hensynssone kulturmiljø.
- under kulturmiljøtemaet i fylkesplanen avmerket en egen sone for Rådesletta mellom Raet og Skinnerflo, samt sammenknytningen av dette landskapet mot Solli (grensen mot Sarpsborg), og den gamle elveleden mellom Strømnes og Krogstadfjorden. Disse sonene er ment som en markering av helhetene og sammenhengene i kulturlandskapet. Vi forslår at disse områdene avmerkes med hensynssone landskap i kommuneplanen.
- For hensynssonene må det utformes gode retningslinjer som ivaretar kulturminne- og landskapsinteressene, og som klargjør hvilke hensyn som må tas ved videre utvikling.
- I tillegg bør det utformes generelle bestemmelser til arealplanen som sikrer hensynet til prioriterte kulturminner og kulturlandskap.
- Som en landbrukskommune vil vi også rette oppmerksomheten mot gårdstunene, og at disse er en viktig del av kulturlandskapet i kommunen. Å opprettholde de tradisjonelle tunstrukturene og bevare eldre bygninger i tunene vil være vesentlig i Råde. Vi oppfordrer til at dette tas inn i planen.
- Riksantikvaren tilrår at alle automatisk fredete kulturminner skal markeres med rune-R på kommuneplankartet. Større områder markeres med hensynssone.

- Det vil være viktig ved utformingen av kommuneplanens arealdel at nye byggeområder ikke kommer i konflikt med automatisk fredete kulturminner eller hensynssoner omkring andre prioriterte kulturmiljøer.
- Viser til Kulturminneplan for Østfold 2010-2022 – viktig at denne følges videre opp gjennom kommunale planer.
- Bør tas inn et eget punkt om hvilke dispensasjonssaker som skal oversendes fylkeskommunen.

11. Mineralressurser

- a) Planprogrammet beskriver et behov for kartlegging av mineralressursene i kommunen. Fylkesrådmannen mener dette er positivt. Det er stadig forespørsler om utvidelse av masseuttak og deponi av masser, og en helhetlig vurdering i kommunen er positivt. Vi viser til retningslinjene som ligger i gjeldende fylkesplan om dette temaet.

12. Konsekvensutredning

- a) I forhold til fylkesplanen vil ØFK trekke frem følgende tema som viktige i en KU-utredning av planforslaget.
  - klimamotiverte areal- og transportprinsipper, inkludert klimatilpasning og -samfunnssikkerhet/beredskap
  - folkehelse/levetår
  - barn/unge
  - kulturminner/kulturmiljø
- b) KU-vurderinger gjøres for hver enkelt arealformålsendring som gjøres i arealdelen. ØFK vil påpeke viktigheten av å samtidig gjøre en konsekvensvurdering av planen som helhet. På denne måten gir en KU en samlet vurdering av hvilken retning kommunesamfunnet går ved oppfølging av ny plan. Vurdering av samfunnsmålene i kommuneplanen og BATP-hensyn vil her være viktig tema. KU vil kunne belyse om arealdelen bidrar til den sosialt-, miljømessige- og økonomiske bærekraften, som beskrives for samfunnsdelen.

11. Tas til orientering.

12 a) Klimamotiverte areal- og transportprinsipper og klimatilpasning legges inn som et punkt i listen for temaer til utredning i planprogrammet.

12 b) Innspillet tas til etterretning i videre planarbeid. Det tas inn et punkt under konsekvensutredning i planprogrammet om samlet vurdering av hvilken retning kommunesamfunnet går ved oppfølging av ny plan.

<p>c) Sammenhengen i regionen må vektlegges og være del av en samlet KU. Vi utfordrer kommunen på å gjøre gode folkehelsevurderinger som del av KU, en «helsekonsekvensutredning-light». Det er viktig å ha med seg at KU på arealplanen ikke tilfredsstiller KU på tiltaksnivå. Det vil si at KU-krav kan inntreffe for planer/tiltak på neste nivå.</p> <p>13. Konklusjon:</p> <p>a) mener planprogrammet for kommuneplanen i Råde er et godt gjennomarbeidet dokument som i all hovedsak ivaretar både nasjonale forventninger til kommunal planlegging og fylkesplanen for Østfold mot 2050. Det er positivt at både den sosiale-, miljømessige og økonomiske aspektene er representert inn i samfunnsdelen.</p> <p>b) ber kommunen ta disse tre innfallsvinklene med inn i drøftingene av arealstrategi og inn i KU for arealdelen.</p>	<p>12 c) Folkehelse vil være et viktig tema i planarbeidet. Innspillet om en egen «helsekonsekvensutredning-light» vil vurderes i det videre planarbeidet.</p> <p>13 a) Tas til orientering.</p> <p>13 b) De tre bærekrafts aspektene vil gi store føringer for det kommende planarbeidet. Planprogrammet viser at oppbygningen av planen vil være basert på disse aspektene. Det vil derfor være naturlig at disse også blir innarbeidet i de kommende vurderingene i både samfunnsdelen med arealstrategi og i KU for arealdelen. Dette tas med inn i planprogrammet for en ytterligere forankring av konseptet.</p>
<p>A3 - Kystverket, 16.01.19</p> <p>1. Farleder og øvrige sjøområder</p> <p>a) I Råde kommune er det registrert både hovedled og biled, og vi ber om at disse vises på kommuneplankartet.</p> <p>b) Det må ikke legges til rette for tiltak som kan svekke sikkerheten eller fremkommeligheten i hovedled eller biled, herunder småbåthavner.</p> <p>c) Ved innspill om endret arealbruk i de øvrige sjøområdene, f.eks. etablering eller utvidelse av småbåthavn, må det gjøres rede for hvilke konsekvenser arealbruken vil få sikkerheten og fremkommeligheten for alle brukere av sjøområdet.</p> <p>d) Ved planlegging av bebyggelse nær områder som trafikkeres av nyttebåttrafikk må det utarbeides en risiko- og sårbarhetsanalyse for skipsstøt mot bebyggelse. Resultatene fra en slik analyse vil vise om det kan</p>	<p>Rådmannens kommentarer:</p> <p>1 a) Tas til etterretning.</p> <p>1 b) Tas til orientering.</p> <p>1 c) Tas med i vurderingen og KU av arealinnspill.</p> <p>1 d) Tas med i vurderingen av arealinnspill.</p>

<p>være behov for etablering av sikringstiltak før en evt. etablering av bebyggelse i vannkanten.</p> <p>2. Navigasjonsinstallasjoner</p> <p>a) Det må ikke planlegges arealbruk som vil være i konflikt med navigasjonsinstallasjoner. Det er spesielt viktig at det ikke åpnes opp for tiltak som kan skjermes for seilingssektorene fra fyrlyktene. Videre er det viktig at det legges til rette for nødvendig vedlikehold og nyetablering av navigasjonsanlegg langs kysten.</p> <p>b) Kystverket Sørøst gir faglig råd om at følgende bestemmelse tas inn i forbindelse med rullering av kommuneplanens arealdel: «Det tillates vedlikehold og nyetablering av anlegg til navigasjonsmessig bruk innenfor planområdet, jf. pbl § 1-8, 4. ledd og § 11-11 nr. 4.» Videre ber vi om at det gis unntak for plankrav for navigasjonsinstallasjoner i kommuneplanens bestemmelser.</p> <p>3. Ledninger og kabler Anbefaler at det legges til rette for å samle ledninger og kabler i egne traseer på sjøbunnen. Dette for å unngå å legge unødvendig beslag på sjøbunnen.</p> <p>4. Ankringsplasser I sjøkart er det avmerket en rekke ankringsplasser som er skjermet for vind og bølger, og har passende dybde- og bunnforhold. Gode ankringsplasser er en mangelvare mange steder langs kysten. Kystverket Sørøst krever normalt ikke at disse tas inn i kommuneplaner, men anbefaler at kommunen tar hensyn til disse i sin arealplanlegging.</p> <p>5. Kystverkets kartløsning</p> <p>a) Informasjon om farleder, navigasjonsinstallasjoner, ankringsområder mm, er tilgjengelig og kan lastes ned fra Kystverkets kartverktøy, http://www.kystverket.no/Maritime-tjenester/Geoportal/</p> <p>6. Havne- og farvannsloven</p> <p>a) Alle tiltak som kan påvirke sikkerheten eller framkommeligheten i sjø krever tillatelse etter havne- og farvannsloven § 27. Det er Kystverket som skal vurdere og eventuelt gi tillatelse til tiltak i hoved- og biled, mens kommunale havnemyndigheter behandler tiltak i kommunens sjøområde. Tiltak som skal settes i verk innenfor kommunens sjøområde, men som kan</p>	<p>2 a) Tas til etterretning.</p> <p>2 b) Tas til vurdering i videre planarbeid.</p> <p>3. Tas til orientering.</p> <p>4. Tas til orientering.</p> <p>5. Tas til orientering.</p> <p>6. Tas til orientering.</p>
---	--

<p>påvirke sikkerheten eller framkommeligheten i hoved- eller biled skal behandles av Kystverket.</p>	
<p><i>A4 - Direktoratet for mineralforvaltning, 16.01.19</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Viktige føringer for mineralressurser i planarbeidet <ol style="list-style-type: none"> a) Regjeringens forventninger til regional og kommunal planlegging: Fylkeskommunene og kommunene sikrer tilgjengelighet til gode mineralforekomster for mulig utvinning, avveid mot miljøhensyn og andre samfunnsinteresser. Behovet for og tilgangen på byggeråstoffer ses i en regional sammenheng. 2. Forvaltning av ikke-fornybare ressurser <ol style="list-style-type: none"> a) Innebærer også å sikre tilgjengelighet til gode mineralforekomster for fremtiden og kommende generasjoner. I dette ligger det at kommunen så langt det er mulig, bør unngå å båndlegge registrerte mineralressurser gjennom arealbruk som bygger ned forekomster, eller legger andre begrensninger for framtidig utnytting av ressursene. b) Gjennom god planlegging kan kommunene skaffe seg en oversikt over hvor langt fram i tid eksisterende massetak og råstoffområder dekker behovet for byggeråstoff i fremtiden. Er positiv til at kommunen skal utarbeide en oversikt over de ressursene kommunen har, og har behov for i de kommende år – gir et godt utgangspunkt for videre arbeid med kommuneplanens arealdel. c) DMF viser til Harde fakta om mineralnæringen – mineralstatistikk 2016 som er tilgjengelig på våre nettsider www.dirmin.no. Kanskje særlig relevant for kommunen sin samfunnsdel er kapittel 8 Miljø og bærekraft hvor det, blant annet, tydeliggjøres forholdet mellom byggeråstoff og klimautslipp fra mineralnæringen som følge av transportavstander. d) Jf. Forskrift om konsekvensvurdering § 21 skal konsekvensutredningen identifisere og beskrive mineralressurser som kan bli påvirket av planen og vesentlige virkninger for viktige mineralressurser skal vurderes. Mineralske ressurser bør utredes som tema under naturressurser når det utredes konsekvenser for arealformål. 	<p>Rådmannens kommentarer:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tas til etterretning. <p>2 a) Det vil bli foretatt en kartlegging av mineralressursene i kommunen for å få en oversikt over kommunens naturressurser og fremtidig behov. Innspill tas til etterretning.</p> <p>b) Tatt til orientering.</p> <p>c) Tatt til orientering. Informasjonen som nevnes vurderes som relevant for planarbeidet.</p> <p>d) Tas inn som et punkt som skal konsekvensutredes.</p>

<p>e) DMF anbefaler også at det i det videre planarbeidet vurderes om det er mulig å benytte stedegne masser i forbindelse med større utbyggingsformål.</p>	<p>e) Tas til orientering og vurderes i videre planarbeid. Det må også vurderes om det skal tas med inn som tiltak i klima- og energiplanen.</p>
<p><i>A5 – Bane NOR, 16.01.19</i></p> <p>1. <u>Nasjonal og regional arealpolitikk</u></p> <p>a. støtter opp forutsetningen om at hovedutviklingen skal skje i Karlshus med knutepunktutvikling og fortetting i gangavstand til jernbanestasjon. Vi deler kommunens målsetting om å planlegge for klimavennlig transport, god mobilitet mellom senterområder og framtidig stasjon, samt begrenset omdisponering av dyrket mark.</p> <p>b. Utbygging av InterCity understøtter målet i gjeldende Nasjonal transportplan om at veksten i persontrafikken rundt byområdene skal tas med kollektiv, sykkel og gange.</p> <p>c. Bane NOR vil oppfordre Råde kommune til å planlegge for en utvikling med høy grad av arealutnyttelse i senterområdene og rundt det nye knutepunktet i tråd med statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging.</p> <p>2. <u>Jernbanens arealbehov</u></p> <p>Bane NOR har to jernbaneprosjekter som berører Råde kommune: nytt dobbeltspor på strekningen Haug-Seut med ny Råde stasjon og hensetting Moss.</p> <p>a. InterCity Haug-Seut</p> <p>Bane NOR har sett behov for å vurdere flere korridoralternativer for nytt dobbeltspor gjennom Råde. Dette har sammenheng med at ny kunnskap om blant annet grunnforhold har avdekket større usikkerhet om kostnader, gjennomføring og framdrift enn tidligere antatt. I bakgrunn i disse ble det besluttet å utarbeide en ny kommunedelplan med konsekvensutredning for strekningen Haug-Seut. Bane NOR har utarbeidet forslag til planprogram for kommunedelplan for dobbeltspor som er lagt ute til offentlig ettersyn frem til 25. januar 2019.</p> <p>Flere korridoralternativer medfører flere tilhørende alternativer for plassering av Råde stasjon som har noe større avstand fra Karlshus enn det som var forutsatt i tidligere fastsatt planprogram i reguleringsplanarbeidet</p>	<p>Rådmannens kommentarer:</p> <p>1 a) Tas til orientering.</p> <p>1 b) Tas til orientering.</p> <p>1 c) Tas til etterretning.</p> <p>2 a) Tas til etterretning. Råde kommune har gitt uttalelse i forbindelse av høring av planprogram for kommunedelplan for strekningen. Det legges opp til tett samarbeid med Bane NOR i forbindelse med strekningen Haug-Seut. Bane NOR involveres videre i prosessen med både samfunnsdel og arealdel.</p>

(2017). Bane NOR anser likevel at funksjonen Karlshus har som kommunesenter ligger fast. Det vil fremdeles være gode forutsetninger for å styre hovedutviklingen i kommunen til området i og ved Karlshus, samt Strømnesåsen, i fremtiden.

Det vises til det pågående samarbeidet Bane NOR har med kommunen i forbindelse med kommunedelplanarbeidet. Det er vesentlige nasjonale jernbaneinteresser knyttet til framtidig trasé for InterCity dobbeltspor gjennom Råde kommune og Bane NOR forventer at kommunen ikke planlegger arealbruk som kan komme i konflikt med nytt dobbeltspor og ny stasjon. Vi forutsetter at gjennom videre samarbeidet avklares det hvordan korridor for ny jernbane skal vises i kommuneplanens arealdel.

b. Hensetting Moss

Bane NOR jobber med kommunedelplan for hensetting Moss og har nettopp gjennomført høring av forslag til planprogram. Hensikten med planen er å finne et areal for nytt hensettingsanlegg i Mosseregionen som følge av InterCity-utbygging i Østfold og dermed økt togtilbud. To av alternativene som ligger i Råde kommune; Løken/Høyda og Kjellerudåsen, anbefales videre utredet i kommunedelplanarbeidet.

3. Sikkerhet og planfaglige krav

a. Bane NOR har en rekke krav til planlegging i nærheten av jernbanen. Informasjon om disse finnes i vår veileder for nasjonale interesser i arealplanlegging: <https://www.banenor.no/Omoss/sikkerhet2/Veileder-for-god-planlegging/>. Hvis det er behov for samråd med Bane NOR (jf. vår veileder) eller konkrete spørsmål der det er behov for avklaring, ta kontakt med saksbehandler.

b. Endret bruk av eksisterende planoverganger

Bane NOR er opptatt av sikkerheten ved sine jernbaneanlegg, og har derfor en streng holdning til planoverganger. Vi aksepterer ikke arealbruken som medfører økt trafikk over planoverganger inntil det nye dobbeltsporet vil erstatte dagens bane. Det er flere planoverganger på strekningen Haug-Onsøy, men vi ønsker å gjøre oppmerksom på planovergangen i Enebekkveien (vår km 80,088) som har spesielt farlig utforming.

c. Jernbaneformål

2 b) Tas til orientering.

3 a), b), c) og d) Tas til etterretning. Temaet tas med i videre planarbeid.

<p>Bane NOR ønsker i utgangspunktet at alle jernbanearealer skal vises med jernbaneformål i planen. Dette omfatter stasjonsområder, jernbanetrasé og annet areal med jernbanefunksjoner. Vi gjør oppmerksom på at eksisterende jernbaneanlegg og jernbangrunn kan ikke omdisponeres til et annet formål før den nye jernbanetraséen blir fastlagt.</p> <p>d. Byggegrense mot jernbanen</p> <p>Vi minner også om at jernbaneloven § 10 fastsetter at alle byggetiltak innen 30 meter regnet fra nærmeste spors midtlinje krever tillatelse fra Bane NOR uansett om det foreligger reguleringsplan med annen byggegrense. Under behandling av søknaden om tillatelse etter jernbaneloven § 10 skal Bane NOR vurdere ytterligere om hensynet til jernbanesikkerheten, jernbanens uforstyrrede drift, behovet for inspeksjon og vedlikehold mm. er ivaretatt og stille evt. supplerende vilkår.</p> <p>4. I tillegg til myndighetsrollen har Bane NOR en rolle som grunneier. Bane NOR som grunneier har behov for å ivareta sine interesser i plansaker på linje med andre grunneiere. Bane NOR som grunneier har derfor følgende merknader til planforslaget:</p> <p>a. Det viktig at det tilrettelegges for gang, sykkel og andre klimavennlig transportformer til den framtidige jernbanestasjonen. Bane NOR Eiendom har ikke på nåværende tidspunkt noen planer for eksisterende Råde stasjon og området kan ikke omdisponeres i kommuneplanen ennå, men det er viktig at dagens stasjonsarealer sees inn i en framtidig sentrumsutvikling av Karlshus. Vi ønsker å bli tett involvert i den prosessen.</p>	<p>4 a) Råde kommunen ønsker også å legge til rette for en klimavennlig utvikling av den framtidige jernbanestasjonen. Det må arbeides med gode løsninger for gang, sykkel og klimavennlige transportformer i tilknytning til den nye stasjonen. Arealene ved eksisterende stasjon må sees i sammenheng med sentrumsutviklingen i Karlshus.</p>
<p><i>A6 - Fiskeridirektoratet, 17.01.19</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skal ivareta marine ressurser i vår region, vi skal bidra til at fiskeri- og havbruksnæringen får gode rammevilkår, samt ivaretagelse av marint biologisk mangfold. 2. Kystsonen langs Oslofjorden er svært verdifull, men også veldig sårbar. Minner om at områder vi ser på som mindre verdifulle, ofte kjennetegnes av svært stor biologisk produksjon og er viktig for å opprettholde balansen i havets økosystem. 	<p>Rådmannens kommentar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Informasjonen fra Fiskedirektoratet tas til orientering. 2. Tas til etterretning.

<ol style="list-style-type: none"> 3. Dersom gyte- og eller oppvekstområdene til kysttorsken i en fjord blir skadet eller ødelagt, kan dette få alvorlige følger for fjordens torskebestand. Vi vil derfor anbefale at alle planlagte inngrep eller aktiviteter som kan påvirke livet i sjøen, søkes gjennomført på en så skånsom måte som mulig, eventuelt med avbøtende tiltak. 4. Foreslår at Råde kommune er bevisst på tilrettelegging for fiske og fiskerivirksomhet, både i sjø og på land, er framtidsrettet og er et område med potensiale for næringsvirksomhet og verdiskaping. Det samme gjelder for områder i kommunen som kan settes av til økt fritidsbruk og fritidsfiske. 5. Trekker frem arbeidet med INTERREG-prosjektet som omhandler plastforurensing i havet og langs kysten som positivt. 6. Fiskeridirektoratet vil være en høringsinstans hvis planer om nye områder for småbåthavner og småbåtanlegg kommer opp, og vi ber om å bli involvert på et tidlig tidspunkt. I så måte gjelder det alle spørsmål hvor sjø, strand og fiske kommer inn som et tema. Ber om å bli inkludert i videre kommuneplanarbeid. 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Det vil gjøres en gjennomgang av eksisterende arealbruk med bestemmelser og vil vurdere eventuelle endringer i plankartet. 4. Det vil bli viktig for kommunen å legge til rette for fiskerivirksomhet, særlig å ivareta oppvekstområder for fisk. Dette vil bli sett på i videre planarbeid. 5. Tas til orientering. 6. Fiskeridirektoratet vil bli inkludert i videre arbeid med kommuneplanen der dette er naturlig. Dette gjelder også andre saker/spørsmål hvor sjø, stand og fiske kommer inn som et tema.
<p><i>A7 - Statens Vegvesen, 18.01.19</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Statens vegvesen ønsker å medvirke i planprosessen for å bidra til at vesentlige samfunnsinteresser blir ivaretatt, og vi forutsetter at kommunen legger til rette for slik medvirkning. 2. Pågår mange prosesser som kan ha betydning for samfunnsutviklingen i Råde. Eksempler er InterCityutbygging, bypakke Nedre Glomma og sammenslåing av Moss og Rygge kommuner. Viktig at kommunen vurderer hvilken betydning dette kan ha for å oppnå en ønsket samfunnsutvikling i kommunen. 3. Viktig at det foretas vurderinger for å utnytte eksisterende områder og infrastruktur bedre før det eventuelt åpnes for nye utbyggingsområder. Bør også vurderes å ta hele eller deler av områder ut for å oppnå en ønsket areal- og transportutvikling. Nye områder for utbygging krever utredning av trafikale virkninger, herunder blant annet avkjørsel, kapasitet i kryss og tilrettelegging for gående og syklende. 4. Forutsetter at gjeldende fylkesplan legges til grunn for bestemmelser og retningslinjer, blant annet når det gjelder regionale avlastningsområder for handel, lokalisering av besøksintensive virksomheter og spredt utbygging. 	<p>Rådmannens</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. SVV vil bli inkludert i videre arbeid med kommuneplanen der dette er naturlig. Regionalt planmøte vil bli benyttet som en viktig arena for medvirkning. 2. Disse prosessene vil være viktig for arbeidet med kommuneplanen og kommunen vil vurdere hvilken betydning disse har for samfunnsutviklingen. 3. Dette vil være et sentralt tema i planarbeidet. Informasjonen tas til etterretning. Det gjøres endringer i planprogram for å styrke dette temaet. Strategiene som blir valgt vil bli utredet i henhold til nasjonale føringer om fortetting og bærekraftig utvikling. 4. Tas til etterretning.

<p>5. Viktig å se sammenheng med regionale prosesser som areal- og transportutviklingen i Mosseregionen og målet om bærekraftig areal- og transportutvikling med blant annet fokus på å dempe trafikkveksten og få flere reiser over på gange, sykkel og kollektiv.</p> <p>6. Foreslår at det tas inn en bestemmelse i kommuneplanen som fanger opp byggegrensers langs fylkesveger som ikke er fastsatt i annen arealplan, slik at hjemmelsgrunnlaget blir plan- og bygningsloven. (Dispensasjon fra denne bestemmelsen behandles av Råde kommune og kan gis med hjemmel i plan- og bygningsloven § 19-2. Statens vegvesen skal få uttale seg før det gis dispensasjon, i henhold til plan- og bygningsloven § 19-1.)</p> <p>7. Savner vi statlige planretningslinjer både for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging, klima- og energiplanlegging og klimatilpasning. Det ligger viktige føringer på transportområdet i Nasjonal transportplan 2018-2029.</p> <p>8. Føringer blant annet for behandling av støy og luftkvalitet i arealplanleggingen skal også ligge til grunn for kommunale planer.</p> <p>9. Samarbeid, smart kommune og frivillighet opplever vi som temaer som særskilt trekkes frem. Positivt at regionalt samarbeid og samarbeid med nabokommuner blir vektlagt.</p> <p>10. Også positivt at Råde vil inkludere en arealstrategi i kommuneplanens samfunnsdel for å synliggjøre hvordan prioriteringene innen innsatsområdene vil kreve tiltak innen arealplanleggingen.</p> <p>11. Viktig med sammenfall i tidshorisont for befolkningsprognoser og kommuneplan, slik at reelle behov legges til grunn for planleggingen. Fylkesplanens føringer for fordeling av befolkningsvekst i Mosseregionen bør vurderes i denne sammenheng.</p> <p>12. Trekker frem sentrumsutviklingen i Karlshus – enig i at det blir en særskilt utfordring og fortetting med kvalitet bør derfor vurderes som eget tema i samfunnsdelen. Her bør bokvalitet, miljø, helse og transport sees i sammenheng, blant annet i tråd med bærekraftsmålene som ligger som overordnet føring.</p> <p>13. Utarbeidelse av egen sentrumsstrategi både for områdesenteret og de to lokalsentrene, kan være et godt grep.</p>	<p>5. Tas til etterretning og tilpasses forholdene i Råde.</p> <p>6. Tas til etterretning.</p> <p>7. Tas med inn i planprogrammet.</p> <p>8. Tas til etterretning og tas med inn i planprogrammet.</p> <p>9. Tas til orientering.</p> <p>10. Tas til orientering.</p> <p>11. Kommunen utarbeider en oppdatert befolkningsanalyse fra Telemarksforskning og det videre arbeidet vil basere seg på prognosene. (Sjekker med Telemarksforskning om fylkesplanens føringer for fordeling av befolkningsvekst i Mosseregionen blir tatt med i analysen.) Dette vil være et sentralt tema i det videre planarbeidet.</p> <p>12. Informasjonen tas til etterretning. Det gjøres endringer i planprogram for å styrke dette temaet. Fortetting med kvalitet anbefales tatt med som et sentralt tema i samfunnsdelen.</p> <p>13. Dette temaet vil bli vurdert i videre planarbeid.</p>
--	---

<p>14. Lokalisering av nye virksomheter og arbeidsplasser gjøres ut fra ABC-prinsippet om rett virksomhet på rett sted, må også vurdere behov for rekkefølgekrav som sikrer utbygging av nødvendig samfunnsinfrastruktur i forbindelse med etableringer.</p> <p>15. Viktig at bedre utnyttelse av eksisterende utbyggingsområder vurderes før nye tas inn, samt at eksisterende områder for utbygging med en ugunstig lokalisering bør vurderes tatt ut. (nasjonale planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging, samt føringer for infrastruktur i Nasjonal transportplan 2018-2029 og Regional transportplan for Østfold.)</p> <p>16. Etablering av nødvendig infrastruktur bør være en del av konsekvensutredningen, samt hensyn til trafiksikkerhet, redusert transportbehov og overgang fra privatbil til gange, sykkel og kollektivtransport.</p> <p>17. Planprogram for kommuneplanen fremstår som et gjennomarbeidet dokument og med gode føringer for planarbeidet.</p>	<p>14. Dette temaet vil være en del av planarbeidet og det må samarbeids med kommunene i Mosseregionen. Temaet tas inn i planprogrammet.</p> <p>15. Temaet vil vurderes i planprosessen og være en viktig del av arealstrategien.</p> <p>16. Temaet tas med i konsekvensutredningen.</p> <p>17. Tas til orientering.</p>
<p><i>A8 - Forsvarsbygg, 18.01.19</i></p> <p>1. Forsvarets virksomhet og anlegg innenfor kommunen er i det vesentligste knyttet til flystasjonen på Rygge. Langtidsplanen for Forsvaret, vedtatt av Stortinget i 2016, innebærer videreføring av Luftforsvarets ledelse og Forsvarets elektroniske krigføringsstøttesenter på Rygge. I tillegg innpasses Luftforsvarets programmeringssenter, 339 skvadron med Bell 412, forhåndslager og beredskapsfunksjon for allierte tankfly (Co-located Operating Base, COB) og beredskapsbase for blant annet Høy luftmilitær beredskap (HLB).</p> <p>2. Forsvarets eide areal forutsettes videreført som formål Forsvaret i kommuneplanens arealdel. Nord-øst for Forsvarets areal, et stykke ut i Vansjø, anses behov for å få inntatt avgrensning av et fareområde, på tilsvarende vis som dette er inntatt i Rygge kommune. Vi ber om å få komme tilbake til dette i forbindelse med planarbeidet. I sørenden av Rygge ligger det et skytebaneanlegg. Det vil bli utarbeidet et eget støykart for dette, og som oversendes kommunen.</p> <p>3. Støy fra flybevegelsene er synliggjort i egne støykart utarbeidet etter retningslinje T-1442, og tidligere oversendt kommunen. Forsvaret vil måtte videreutvikle virksomheten på Rygge, i tråd med overnevnte føringer. Det vil derfor være av betydning at ny støymfintlig bebyggelse ikke tillates utviklet i områder som er støyutsatt.</p>	<p>Rådmannens kommentarer:</p> <p>1. Tas til orientering.</p> <p>2. Tas med inn i arbeidet med arealdelen.</p> <p>3. Dette tas med inn i planarbeidet. Det må vurderes om det vil være behov for ny støykartlegging i forbindelse med endret aktivitet på flyplassen.</p>

<p>4. Vi antar at Karlshus-området vil måtte videreutvikles som det sentrale knutepunktet innen kommunen ikke minst med bakgrunn i hensynet til nasjonale føringer for areal- og transportplanlegging. Deler av området er allerede berørt av støysoner tilknyttet flyvirksomheten. Vi forutsetter at planarbeidet i nødvendig grad også vil omhandle dette.</p> <p>5. Vi viser for øvrig til vår veileder for ivaretagelse av Forsvarets interesser i sivile arealplaner, som kan lastes ned fra Forsvarsbyggs nettsider: https://www.forsvarsbygg.no/no/publikasjoner/arealplanlegging/</p>	<p>4. Innspillet tas med videre i planarbeidet. Støy er et tema som må utredes.</p> <p>5. Tas til orientering.</p>
<p><i>A9 - Fylkesmannen i Oslo og Viken, 21.01.19</i></p> <p>1. Fremhevede føringer for kommunens arealplanlegging</p> <p>a) Viser til nye/reviderte nasjonale og regionale føringer siden gjeldende kommuneplans arealdel ble vedtatt i 2011.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging ▪ statlige planretningslinjer for samordnet bolig- areal- og transportplanlegging (26.09.14) - Målsettingen er blant annet utvikling av bærekraftige tettsteder, legge til rette for verdiskaping og næringsutvikling, og fremme helse, miljø og livskvalitet. Utbyggingsmønsteret og transportsystemet bør fremme utvikling av kompakte tettsteder for å redusere transportbehovet og legge til rette for klima- og miljøvennlige transportformer. ▪ Klimaloven, som trådte i kraft 01.01.18, fastsetter mål om at Norges utslipp av klimagasser skal være redusert med minst 40 % i 2030. I 2050 skal vi være et lavutslippssamfunn. Kommunenes arealplanlegging er viktig for denne måloppnåelsen. ▪ fastsatt 28.09.18 - statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning - punkt 4.3 i retningslinjene fremheves blant annet at når konsekvensene av klimaendringene vurderes, skal høye alternativer fra nasjonale klimaframskrivninger legges til grunn. - Klimaprofilene er en viktig del av kunnskapsgrunnlaget. ▪ Det er videre verdt å merke seg at naturbaserte løsninger skal være hovedprioritet for håndtering av overvann/flom. Bevaring, 	<p>Rådmannens kommentarer:</p> <p>1 a) Tas til etterretning. Det gjøres endringer i planprogrammet i henhold til innspill.</p> <p>Punktet om Klimaloven tas til etterretning og sees i sammenheng med arbeidet med klima og energiplanen.</p> <p>Punktet tas til etterretning og klimaprofil for Råde utarbeides der høye alternativer fra nasjonale klimaframskrivninger legges til grunn.</p> <p>Tatt til orientering.</p>

<p>restaurering og etablering av våtmarker, myrer, bekker og dammer bør vurderes.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nasjonal jordvernstrategi, som ble behandlet av Stortinget 08.12.15. ▪ I tillegg til disse kommer eksempelvis føringer om strandsonen langs sjø og vassdrag, folkehelse, hensyn til barn og unge, støy, luftkvalitet, naturmangfold m.m. <p>2. Innspill til rullering av arealdelen</p> <p>a) Anbefaler kommune å fortsette å bygge oppunder Karlshus som kommunens sentrumsområde.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Styrke tilgang til kollektivtilbud, tjenester, service- og handelstilbud – ABC-prinsippet med rett virksomhet på rett plass. <p>b) Stiller spørsmålstegn ved varslingens åpne punkt som inviterer til forslag til endret arealbruk, uten nærmere angitte føringer.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Mener kommunen bør unngå å invitere til innspill om arealbruk som er i strid med ønskede mål. ▪ Mener det bidrar til mer ressurskrevende planprosesser, unødige utredninger og økt konfliktnivå. ▪ - bør tidlig kunne sortere ut eventuelle innspill som opplagt strider med angitte lokale målsettinger, og som strider med regionale og nasjonale interesser. <p>c) Det er vanskelig ut fra foreslått planprogram å vurdere eventuell konflikt med nasjonale eller viktige regionale hensyn.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dette vil avhenge av balanseringen mellom de ulike målsettingene i planen. <p>3. Samordnet areal- og transportplanlegging – fortetting med kvalitet</p> <p>a) Potensialet for fortetting og transformasjon av bolig- og næringsområder bør kartlegges, jf. også statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging punkt 5.3.</p> <p>b) Gjeldende arealdel bør gjennomgås og utbyggingsmuligheter i strid med målsettingene bør fjernes.</p>	<p>Tas til orientering.</p> <p>De overordnede føringene fra statlig planretningslinjer legges til grunn for det videre planarbeidet.</p> <p>2 a) Tas til orientering og vurderes i det videre planarbeidet.</p> <p>2 b) Innspillet tas til etterretning. Med bakgrunn i kommunens ønske om å ha en bred medvirkning i planarbeidet, ble det åpnet opp for å gi innspill til både planprosess og til innholdet i samfunnsdel og arealdel. Det er først når samfunnsdelen med dens strategier og føringer er forankret politisk at arbeidet med vurdering av innkomne arealinnspill gjøres. Det gjøres en persistering av dette i planprogrammet.</p> <p>2 c) Tas til orientering.</p> <p>3 a) Tas til etterretning og tas med videre i planarbeidet. Det vil utarbeides en mulighetsstudie for klimavennlig tettstedsutvikling hvor temaet om fortetting og transformasjon vil bli utredet og kartlagt.</p> <p>3 b) Tas til etterretning og følges opp i videre planarbeid.</p>
--	--

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Generelt og kanskje særlig for jordvern og areal- og transporthensyn. - må dokumenteres et behov dersom det legges ut nye utbyggingsområder. <p>c) Nødvendig å sikre en boligutbygging som er mer arealeffektiv enn den historiske utbyggingen av eneboligfelter.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ En økning i andel eldre innbyggere i kommunen mener vi forsterker et behov for sentrumsnære boliger og reduserer behovet for å legge til rette for mer fjerntliggende eneboligutbygging. ▪ Ved intern flytting i kommunen kan eneboliger bli frigjort for nye innbyggere. Utbyggingsmønsteret må også vurderes ut fra hvilket bidrag det gir til klimagassutslipp fra transportsektoren. <p>d) Ved fortetting og transformering stilles det større krav til planleggingen for å sikre nødvendig bokvalitet.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ vise til retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442) ▪ I den grad kommunen ønsker å fravike anbefalte grenseverdier skal kommunen angi avvikssoner, som kan være i sentrumsområder og ved kollektivknutepunkter. – «Avvikssoner». ▪ ber kommunen følge opp T-1442, slik at senere reguleringsplaner og byggesaker får tydelige føringer fra kommuneplanens arealdel ▪ bør også vurderes å kartlegge/avsette «stille soner». ▪ Støy må også ses i sammenheng med luftkvalitet, jf. retningslinje for behandling av luftkvalitet i arealplanlegging (T-1520). <p>e) Det vil også være viktig å sikre gode utearealer og lekearealer, jf. også rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegging.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Flere studier har dessuten vist at avstand fra bolig til tur- og rekreasjonsområder har stor betydning for aktivitetsnivået. ▪ Skal friluftsområder brukes aktivt må disse finnes innenfor en avstand på 50–1000 meter fra der folk bor. - viser til Meld. St. 18 (2015-2016) Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet for ytterligere føringer og eksempler. ▪ Bør således sikres en sammenhengende grønnstruktur, også inn i den bebygde sonen. 	<p>3 c) Tas til etterretning og vurderes i forbindelse med utarbeidelse av arealstrategien.</p> <p>3 d) Tas til etterretning. Temaet gjennomgås i forbindelse med arealstrategien og arealdelen med bestemmelser.</p> <p>3 e) Tas til etterretning og følges opp i videre planarbeid.</p>
--	---

- Ivaretagelse og opparbeidelse av grønnstruktur bør ses i sammenheng med verdifullt naturmangfold og klimatilpasning. Det bør vurderes krav til blågrønn struktur ved utbygging/transformasjon av områder.
- Planlegge boområder som legger til rette for mennesker i ulike livsfaser og med ulik sosial bakgrunn og kapital.
  - sikre bærekraft og inkludering er det vesentlig at hele befolkningen høres og hensyntas.
  - Arealer må planlegges og disponeres på en slik måte at det kan virke forbyggende med tanke på utenforskap for sårbare barn, unge og eldre.
  - Kommunen bør skaffe til veie tilstrekkelig data, sammenstille ulike datakilder og analysere utviklingstrekk og påvirkningsfaktorer for utenforskap og ulikheter i folkehelse.
  - Analysefaglig kompetanse er nødvendig for å sikre et godt grunnlag for viktige beslutninger i kommunens planarbeid.
  - anbefaler Helsedirektoratets nettsider for informasjon om folkehelse og planlegging.
  - peker på behovet for å skape et mer aldersvennlig samfunn og finne nye og innovative løsninger på de kvalitative utfordringer knyttet til aktivitet og fellesskap, jf. blant annet Meld. St. 15 (2017-2018) Leve hele livet.
  - viktige med et folkehelsefokus også for den aldrende delen av befolkningen,
  - viser videre til Nasjonal strategi boligsosialt arbeid (2014-2020) Bolig for velferd og anbefaler www.veiviseren.no.
- Kommunen må gjennom arealdel og senere reguleringsplaner bidra til «rett virksomhet på rett plass» ut fra ABC-prinsippet angitt i fylkesplanen.

<p>4. Sjø, vassdrag og naturmangfold</p> <p>a) Mener det meste av 100m-beltet langs sjøen må få ligge med byggeforbud, jf. plan- og bygningsloven § 1-8 andre ledd og statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ En byggegrense nærmere vannet bør kun være unntaksvis og må vurderes konkret ut fra utbyggingsbehov i tettstedsområder. ▪ Eventuell utbygging bak 100m-beltet langs sjøen bør skje i eksisterende utbyggingsområder, slik at de mer ubebygde strekningene langs fjorden ivaretas. ▪ sjøarealene planlegges slik at blant annet kartlagte naturverdier og viktige friluftsjøinteresser ivaretas. <p>b) Kommunen må også sikre et byggeforbud langs vann og vassdrag. Dette bør i utgangspunktet settes til 100 meter.</p> <p>c) oppfordre kommunen til aktivt å bruke kommuneplanen for å ivareta og videreutvikle det verdifulle naturmangfoldet som finnes i kommunen.</p> <p>5. Samfunnssikkerhet og klimatilpasning</p> <p>a) Grønnstrukturen bør også ses i sammenheng med behovet for klimatilpasning, for blant annet å håndtere et framtidig klima med mer overvann etter perioder med mer intens nedbør.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Vi anbefaler DSBs veileder Samfunnssikkerhet i kommunens arealplanlegging (2017) ▪ Områder må vurderes ut fra sikkerhetshensyn, for eksempel overvann, grunnforhold, fare for ulykker eller annen fare. Det er viktig å forebygge risiko for tap av liv, skade på helse, miljø og viktig infrastruktur samt sikre materielle verdier. ▪ krav om risiko- og sårbarhetsanalyser ved utarbeidelse av planer for utbygging, jf. plan- og bygningsloven § 4-3. <p>b) Vi viser også til NVEs retningslinjer og veiledere om tematikken, blant annet 2/2011 Flom- og skredfare i arealplaner og 7/2014 Sikkerhet mot kvikkleireskred.</p> <p>c) Håndtering av overvann og flommer blir stadig mer aktuelt. Vi anbefaler nettsiden www.klimatilpasning.no og DSBs veileder Klimahjelperen.</p>	<p>4 a) Tas til etterretning og følges opp i videre planarbeid.</p> <p>4 b) Tas til etterretning og følges opp i videre planarbeid.</p> <p>4 c) Tas til etterretning og følges opp i videre planarbeid.</p> <p>5 a) Tas til orientering og ivaretas.</p> <p>5 b) Tas til orientering.</p> <p>5 c) Tas til orientering.</p>
---	--

<p>6. Uttalelse til foreslått planprogram</p> <p>a) Savner i planprogrammet vurderinger av hvordan nasjonale, regionale og lokale føringer skal anvendes og gi rammer for planarbeidet som skal settes i gang, jf. også ovennevnte merknad til varslingsens åpne invitasjon til innspill om arealendringer.</p> <p>b) bør også vurderes om man kan tydeliggjøre planprogrammets funksjon som utredningsprogram.</p> <p>c) Minner om kravet til konsekvensutredning av arealdelen, jf. Kommunal- og moderniseringsdepartementets veiledningsnotat Konsekvensutredninger for planer etter plan- og bygningsloven (juli 2017).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Minner om at kommunen i saksframlegget til fastsetting av planprogrammet skal redegjøre for høringsuttalelsene og hvordan disse er vurdert og ivaretatt i planprogrammet. <p>d) Vi viser til retningslinje for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging punkt 5.1-5.4. Vi ber kommunen gjennomgå planprogrammet for å avklare om disse føringene i nødvendig grad er dekket. Tilsvarende gjelder statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning punkt 4.3.</p> <p>e) anbefale at det synliggjøres noen konsekvenser av ulike forslag til utbygging/fortetting.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ bør vurderes å gjøre enkle klimautslippsberegninger for ulike forslag til utbygging. ▪ Se http://www.miljokommune.no/Temaoversikt/Klima/Klima--og-energiplanlegging/Beregne-effekt-av-tiltak/SAmordnet-bolig--areal--og-transportplanlegging---beregne-effekt/ for mer informasjon om beregning av utslipp. <p>f) Planprogrammet er forholdsvis kort og oversiktlig. Det bør likevel vurderes å bruke kapittel/punkt-inndeling for lettere å kunne henvise til planprogrammet senere i prosessen.</p> <p>g) Internasjonale og nasjonale forventninger:</p>	<p>6 a) Tas til etterretning og det persisteres nærmere i planprogrammet. De nasjonale, regionale og lokale føringene vil benyttes som føringer og gir rammer for planarbeidet. Disse må også tilpasses lokale forhold og forventninger med bakgrunn i utredninger som gjøres.</p> <p>6 b) Tas til etterretning og det gjøres endringer i planprogrammet som er med på å tydeliggjøre planprogrammets funksjon som utredningsprogram.</p> <p>6 c) Tas til orientering.</p> <p>6 d) Tas til etterretning. Med endringer som foreligger i forslag til planprogram er rådmannens vurdering at føringene i retningslinjene nå blir ivaretatt. Det vil gjennomføres flere utredninger som vil se på muligheter for å løse transportbehovet med et effektivt kollektivtilbud og bedre tilrettelegging for sykkel og gange.</p> <p>6 e) Tas til etterretning og vil vurderes i videre planarbeid. Dette vil være naturlig å gjennomgå i konsekvensutredningen av hvert forslag og igjen i den samlede konsekvensutredningen for hele planen.</p> <p>6 f) Tas til etterretning og gjøres endringer i henhold til innspill.</p> <p>6 g) Tas til etterretning og gjøres endringer i henhold til innspill.</p>
--	---

- bør det også kunne vises til klimaloven, hvor Norges mål for å redusere klimagassutslipp fremgår.
- Vi mener de statlige planretningslinjene/rikspolitiske retningslinjene bør fremgå spesifikt i planprogrammet. Dette gjelder da:
  - statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning (2018)
  - statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging (2014)
  - statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen (2011)
  - rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen (1995)
  - rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag (1994)
- bør også tas høyde for at det kommer nye nasjonale forventninger til kommunal og regional planlegging før sommeren.

h) Samfunnsutfordringer

- Oppdaterte leveårsdata kommer ikke tydelig frem i planprogrammet.
- Oversikt over helse- og helsetilstand i befolkningen fremgår som et prikkpunkt under overskriften «Utredningsbehov» på side 11.
- Råde kommunes egenvurdering av oversiktsarbeidet jf. § 5 i Folkehelseloven 2015/2016 viser at kommunen har utarbeidet oversiktsdokument, og at oversikten vil inngå som en del av arbeidet med neste planstrategi. Denne oversiktsoppgaven inngår som en del av kommunens helhetlige folkehelseansvar, og omfattes dermed av de generelle kravene til kommunens styringssystem for oppfølging av folkehelseloven, jf. § 30 om internkontroll.
- Utover dette fremgår det svært lite om helse- og omsorgsutfordringer i kommunen og/eller planer/tiltak på dette området. Vi vil peke på behovene for å kartlegge/analysere og for å kunne ha målretta planer/tiltak innen omsorgssektoren. Ikke minst med hensyn til demografiske utvikling og folkehelseprofil.

6 h) Tas til etterretning. Det gjøres en presisering av helse- og omsorgsutfordringer i kommunen i planprogrammet. Øvrige punkter tas til orientering og vurderes i videre planarbeid.

- Planprogrammet omtaler ingen utfordringer når det gjelder kompetanse eller andre ressursbehov sett i lys av samhandlingsreformen. Vi vil peke på behovet for strategisk kompetanseledelse, slik det beskrives i Omsorgsplan 2020. Vi viser også til konkrete mål som beskrives i Demensplan 2020.
- Etablering av tverrfaglig team/koordinator som bistår i utredning og legger til rette for at oppfølging i hjemmet tilbys etter demensdiagnose er satt er en sterk faglig anbefaling, jf. Nasjonal faglig retningslinje for demens (retningslinjen finner du her: <https://helsedirektoratet.no/demens>). Fylkesmannen er kjent med at Råde kommune mangler en slik kompetanse/organisering.
- viser ellers til strategi for et aldersvennlig samfunn (fra Meld. St. 15 (2017-18) Leve hele livet) (<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-15-20172018/id2599850/sec4?q=Livsglede>) og betydningen av å legge til rette for en aldrende befolkning i et bærekraftsperspektiv.
- Det samme gjelder utfordringer og medvirkning innen folkehelse, rus og psykisk helse.
  - Fylkesmannen vil konkret vise til Opptrappingsplanen for rus og psykisk helse i tillegg til Omsorgsplan 2020 og eldrereformen Leve hele livet.
- Inkludering, forebygging av ensomhet og utenforskap antas å være en utfordring også i Råde kommune.
- anmode om at slike utfordringer analyseres, slik at endringer og nye tiltak i planperioden gis muligheter gjennom nye ressurser, noe som innebærer at det avsettes tilstrekkelig med ressurser i økonomiplanen.
- Forebyggende helsearbeid har stor betydning for alle områder.
  - nevne at tilskuddsordningen «styring og utvikling av helsestasjons- og skolehelsetjenesten» er utlyst, som hadde søknadsfrist 14.1.19.

<ul style="list-style-type: none"> • Nytt i regelverket er at søknader fra kommuner som tilbyr praksisplasser til helsesykepleier og jordmor under utdanning, vil bli prioritert. • Tidligere søknader fra kommuner som har benyttet de frie midlene til helsestasjons- og skolehelsetjenesten og/eller som har betydelige levekårsutfordringer, videreføres. <p>i) Medvirkning</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ fremgår av planprogrammet at det vil satses på bred medvirkning. Det fremgår konkret at barn og unge og næringslivet skal inviteres inn i prosessen, noe som er positivt. ▪ peke på at sentrale aktører som kommunale brukerråd, som eldreråd og råd for mennesker med funksjonsnedsettelse, ikke nevnes. ▪ også peke på at interesseorganisasjoner og enkeltpersoner som kan påvirke med blick for eldre heller ikke nevnes i planprogrammet. ▪ planstrategien fremkommer det at Råde har et rikt foreningsliv. Vi antar at disse vil inviteres med i medvirkningsprosessen. ▪ Kommunen bør vurdere å bruke regionalt planmøte underveis i prosessen, før planforslaget sendes på høring. Det er et nasjonalt mål å få effektive planprosesser og at eventuelle konflikter løses tidlig uten bruk av innsigelser. <p>j) Anbefaler nettsidene www.planlegging.no, www.miljøkommune.no og www.miljøstatus.no. Vi vil komme tilbake til saken når planforslaget sendes på høring, og vurdere in de nasjonale og regionale hensynene er fulgt opp.</p>	<p>6 i) Tas til orientering og etterretning. Det legges til liste over kommunale råd og utvalg som blir/er involvert i prosessen. Viser til tidligere kommentarer til uttalelse fra Østfold fylkeskommune om regionalt planmøte. Tas inn som et punkt i planprogrammet. Det kan være aktuelt med møter om enkelttemaer i løpet av planprosessen.</p> <p>6 j) Tas til orientering.</p>
<p><i>A10 - Fredrikstad kommune, 25.01.19</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Fredrikstad kommune har ingen merknader til oversendte dokumenter. Planprogram for kommuneplanens arealdel tas til orientering. Fredrikstad kommune ser fram til å følge en videre prosessen. 	<p>Rådmannens kommentarer:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tas til orientering.
<p>B1 - Oslofjordens Friluftsråd</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Folkehelse - viktig med god fokus på folkehelse og fysisk aktivitet 	<p>Rådmannens kommentarer:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tas til orientering. Dette er viktige temaer som tas med videre i planarbeidet.

<p>Viktig å se sammenhengen mellom fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv på den ene siden og forebygging av helsevern, trivsel og livskvalitet på den annen.</p> <p>Erfaringer viser at mindre kostnadskrevenne tiltak til friluftsliv og fysisk aktivitet bedrer helsetilstanden i befolkningen vel så meget som satsing på kostnadskrevenne, reparerende helsevern.</p> <p>Kunnskap om betydningen av fysisk miljø for å utjevne sosiale helseforskjeller er viktig.</p> <p>OF er opptatt av at det finnes lavterskeltilbud som er viktig ifht en stor passiv gruppe som har problemer med å motivere seg selv til fysisk aktivitet.</p> <p>Friluftslivet kan virke sosialt integrerende og tilfriskende – terskelen for deltakelse er lavere for friluftaktiviteter enn i idrett.</p> <p>Behov for organiserte stimuleringstiltak, f.eks. fellesturer for eldre, funksjonshemmede eller innvandregrupper.</p> <p>Positivt at Råde kommune prioriterer og gjennomfører påbegynt arbeid med egen plan for folkehelse og kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet.</p> <p>«Friluftsliv kan virke forebyggende på helseutfordringer.»</p> <p>2. Marin forsøpling</p> <p>Positivt og viktig at kommunen i planstrategien omtaler plastforurensning og i denne sammenheng er en aktiv part i et INTERREG-prosjekt, jf omtale i kap. 3.5.</p> <p>3. Areal og miljø</p> <p>Ønsker å rose Råde kommune for viktig gjennomført arbeid med kartlegging og verdisetning av friluftslivsområder i kommunene, jf omtale i kap. 3.4.</p> <p>God dokumentasjon bidrar blant annet til å:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ skape forutsigbarhet i arealplanleggingen ▪ unngå bit-for-bit utbygging og fragmentering ▪ gi grunnlag for å sikre, forbedre og videreutvikle friluftslivets «infrastruktur» ▪ gi grunnlag for utarbeiding av planer for grønnstruktur, marka ol., herunder sti- og løypeplaner ▪ Gi grunnlag for søknad om spillemidler og sikringsmidler <p>Ønsker lykke til med videre arbeid.</p>	<p>2. Tas til orientering.</p> <p>3 Tas til orientering.</p>
--	--

B2 - Samarbeidsutvalget for virksomhet Karlshus, 05.02.19

1. Innspill til kommuneplanens samfunnsdel

- a. Etterlyser et enda tydeligere fokus på gode oppvekstvilkår for barn, i samfunnsdelens satsingsområder, dersom disse skal kunne bidra til å ivareta kommunens visjon. Vi utfordrer derfor kommunen til å spesielt se nærmere på satsingsområdet levekår og folkehelse, og vurdere hvorvidt de prioriterte områdene som er omtalt der i tilstrekkelig grad bidrar til å ivareta visjonen om å tilby barn en trygg og god oppvekst i nærhet til naturen.
- b. Vi ønsker også at kommunen vurderer å ha et eget satsningsområde som eksplisitt omhandler barn og unge. Selv om dette til en viss grad er ivaretatt gjennom levekår og folkehelse, så mener vi at et eget satsningsområde for barn og unge, eller oppvekstvilkår, henger tydeligere sammen med kommunens visjon og sikrer at visjonen fungerer som en rød tråd i planarbeidet.
- c. Vi forstår selvsagt at det i det forestående planarbeidet skal utarbeides mål og strategier knyttet til det enkelte satsingsområde, og at barn og unges oppvekstvilkår vil kunne ivaretas der, men vi er samtidig opptatt av at satsingsområdene skal gi gode og dekkende beskrivelser av utfordringer og prioriterte oppgaver som senere kan følges opp når det skal utarbeides tiltak og tildeles ressurser.

2. Innspill til kommuneplanens arealdel

- a. Mener at fokuset på barn og unge kunne vært enda mer eksplisitt i kommuneplanens arealdel, både for å ivareta kommunens visjon og med tanke på de nasjonale forventningene og føringene om å ivareta barns interesser i planarbeid.
- b. Å planlegge for et samfunn der trygge oppvekstmiljø har gode møtesteder, muligheter for lek, og aktivitetsfremmende omgivelser er noe av det viktigste vi kan gjøre. Barns hverdag blir mer og mer stillesittende og manglende fysisk aktivitet gir uheldige konsekvenser for stadig flere barn og unges helse. Å skape omgivelser som gir rom for fantasibasert lek, samvær og fysisk utfoldelse blir derfor stadig viktigere.

Rådmannens kommentarer:

1 a) Tas til etterretning. Det vil gjøres et grundig arbeid i forbindelse med fastsettelse av satsingsområder for kommuneplanen. Innspillet tas med videre i planprosessen.

1 b) Tas til etterretning og vurderes i videre planarbeid.

1 c) Tas til etterretning og vurderes i videre planarbeid.

2. Tas til etterretning. Dette er et viktig tema som må komme klart og tydelig frem i kommuneplanen. Det vil arbeides tverrfaglig for at barn og unges oppvekstvilkår ivaretas i kommuneplanen.

- c. Vi synes det er viktig at planleggere og politikere har kunnskap om hvordan barn og unge bruker og beveger seg i nærmiljøet, og synes derfor det er gledelig at nærmiljø og barn og unges oppvekstvilkår er blant temaene som skal utredes i arbeidet, slik kommunen også er pålagt. Vi håper at utredningen vil bidra til at kommunen finner gode og relevante mål og tiltak.
- d. Det fremgår av planprogrammet at arealdelen skal vurdere hvordan arealene bør disponeres for å kunne løse oppgaver og behov som avklares i samfunnsdelen, og ved å fremheve barn og unge både i samfunnsdelen og arealdelen vil det kunne bli en tydelig kobling mellom delene og mot kommunens visjon.

3. Innspill til kommunal planstrategi

- a. Med bakgrunn i rulleringen av kommuneplan og ulike temaplaner ønsker å spille inn, både til den forestående rulleringen av temaplaner og til neste utarbeidelse av kommunal planstrategi, at kommunen bør ha en mer helhetlig tilnærming til barns oppvekstvilkår, for å unngå at dette blir for fragmentert.
- b. En slik satsning kan fremheves eksempelvis gjennom en egen temaplan for barn og unge, som omhandler flere aspekter ved barns oppvekstvilkår og som skal bidra til å sikre at man ser dette i sammenheng. Formålet med en egen temaplan for barn og unge vil være å sikre og skape gode oppvekstvilkår og nærmiljø for barn og unge. Forslaget om en temaplan henger sammen med vårt ønske om et eget satsingsområde for barn og unge i kommuneplanens samfunnsdel, og temaplanen skal bidra til at målene i kommuneplanens samfunnsdel blir oppfylt. En temaplan om barn og unge vil kunne omfatte oppvekstvilkårene for barn og unge fra 0 til 18 år. Planen vil eksempelvis kunne ta for seg ulike sider ved oppveksten, helt fra det første møtet på helsestasjonen og til man er ferdig som elev i videregående skole. Dette innbefatter ikke bare de kjernetilbud som kommunen tilbyr i dag, men en oversikt over og en beskrivelse av alle tilbud og tjenester kommunen mener er viktig for å kunne tilby barn i Råde en trygg og god oppvekst i nærhet til naturen.

3 a) Tas til etterretning. Innspillet videreformidles til ansvarlige for de ulike planene. For arbeidet med kommuneplanen er arbeidsgruppen tverrfaglig sammensatt slik at de ulike fagfeltene i kommunen blir ivaretatt. Det arbeides også med å få en mer helhetlig tilnærming til kommunens planverk.

3 b) Innspillet tas med videre i kommuneplanprosessen og vil vurderes i forbindelse med utarbeidelse av ny kommunal planstrategi.

<p>c. Ved å utheve barn og unge, både i samfunnsdelen, arealdelen og planstrategien, mener vi at man bidrar til at kommunens visjon blir en tydeligere rød tråd i planarbeidet og at kommunen.</p> <p>4. Innspill til medvirkning</p> <p>a. Det er gledelig at kommunen satser på en bred medvirkning gjennom ulike arenaer og metoder i arbeidet med ny kommuneplan, men dette forutsetter at det legges opp til prosesser som bidrar til reell medvirkning.</p> <p>b. Kommunen har som kjent et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge. Vi mener derfor at det er viktig at planprosessen blir organisert slik at barn som berørt part blir hørt, både gjennom foreldre/foresatte og at ulike grupper av barn og unge selv gis anledning til å delta. Vi viser for øvrig til Miljøverndepartementets temaveileder for barn og unge og planlegging etter plan- og bygningsloven som gir mange gode eksempler på nettopp dette.</p> <p>c. Terskelen for å sette seg inn i og forstå planarbeidet kan være høy for mange, både fordi det kan være ukjente sakfelt og at det ofte benyttes et fremmedgjørende språk. For å sikre reell medvirkning fra både barn selv og foreldre/foresatte er det viktig at Råde kommunen i den forestående planprosessen har et bevisst forhold til hvordan dette arbeidet kommuniseres til parter man ønsker at skal medvirke i planprosessen, og at man involverer på riktig tidspunkt. Dersom mottakerne verken forstår betydningen av, eller innholdet i, det man blir invitert til å medvirke til, så er det lite sannsynlig at man får gode bidrag. Dette er også en forutsetning for å kunne etterleve kommunens samhandlingsstrategi, der alle skal ha mulighet til å bruke sine ressurser i likeverdig samhandling.</p> <p>d. Det er for øvrig viktig at ledere og nøkkelpersoner i kommunens virksomheter er kjent med prosessen i det pågående kommuneplanarbeidet og kan bidra til å bringe frem synspunkter fra barn, unge og foreldre/foresatte i det pågående planarbeidet.</p> <p>5. Samarbeidsutvalget for virksomhet Karlshus ser frem det forestående arbeidet med rullering av kommuneplanen og ønsker å bidra konstruktivt.</p>	<p>3 c) Innspillene tas med videre i planarbeidet. Som det står beskrevet i planprogrammet er det foreslått at Visjon Råde 2037 skal benyttes som et grunnlag for arbeidet med kommuneplanen.</p> <p>4. Innspillene tas til etterretning og tas med videre i planarbeidet. Det er viktig at medvirkningen legger opp til god formidling av hva det ønskes innspill på. I planarbeidet vil jobbes det med ulike metoder for hvordan å involvere innbyggerne på en god måte. Som nevnt i planprogrammet er arbeidsgruppen for samfunnsdelen satt sammen av ulike fagpersoner som har ulik erfaring med å nå ut til befolkningen. Denne erfaringer ønsker vi å benytte i planleggingen av medvirkningsprosessene.</p> <p>5. Tas til orientering.</p>
--	---

<p>C1 - Missingen velforening, 17.01.19</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Når det gjelder kommuneplanen og arbeidet med denne, har velforeningen et ønske om utarbeidelse av kommunedelplan for Missingmyrområdet tilsvarende hva som finnes for Karlshus og Saltnes.	<p>Rådmannens kommentar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tas til orientering. Det vil gjøres vurderinger i forhold til hvilken rolle kommunedelplanene vil ha i kommende kommuneplan. Innspillet tas med i disse vurderingene.
<p>D1 – Råde Fjernvarme AS, 14.01.19</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Råde Fjernvarme AS har siden 2013 produsert og levert fjernvarme fra vår varmesentral i Karlshus. Vi leverer nå ca.1 mill. kWh pr. år og vi har kapasitet til å levere betydelig mer. Vi produserer varmen på bioflis fra skogene i Østfold. Vår målsetning ved etableringen av selskapet var å levere varme til alle større bygg i Karlshus og nærmeste omgivelser rundt. 2. Varme produsert med skogsflis er en meget miljøvennlig energiform som etter vår mening bør tas inn i kommunens miljø og energiplan. Vi viser forøvrig til tidligere innspill til områderegeringsplan for Karlshus sentrum i brev fra oss den 22. januar 2018.	<p>Rådmannens kommentarer:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tas til orientering og vurderes i videre planarbeid. 2. Tas til orientering og videreformidles til ansvarlig for klima- og energiplanen.